

“OILA VA MAKTAB HAMKORLIGINING DOLZARB MASALALARI”

«АКТУАЛЬНЫЕ ВОПРОСЫ ВЗАИМОДЕЙСТВИЯ СЕМЬИ И ШКОЛЫ»

"CURRENT ISSUES OF FAMILY AND SCHOOL COOPERATION "

Ahmedova Madinabonu

*Farg'ona davlat universiteti Pedagogika-psixologiya va san'atshunoslik fakulteti,
musiqiy ta'lim yo'nalishi 2-bosqich talabasi*

Annotatsiya: *Ushbu maqolada oila va maktab hamkorligining dolzarb masalalari yoritilgan. Ta'lim jarayonida oila va maktabning uzviy hamkorligi o'quvchilarning shaxsiy rivojlanishi, bilim olishi hamda ijtimoiylashuv jarayonida muhim omil sifatida qaraladi. Maqolada oilaviy tarbiya va maktabdagi ta'lim-tarbiya jarayonining uyg'unlashuvi, ularning samarali hamkorlik shakllari, shuningdek, mavjud muammolar va ularni hal etish yo'llari tahlil qilingan. Xususan, ota-onalar va o'qituvchilar o'rtasida muntazam muloqot o'rnatish, hamkorlikni tashkil etishda innovatsion yondashuvlardan foydalanish hamda oila-maktab integratsiyasini mustahkamlash bo'yicha ilmiy asoslangan taklif va tavsiyalar berilgan. Tadqiqot natijalari oila va maktab hamkorligini yangi bosqichga ko'tarish, ta'lim sifatini oshirish va barkamol avlod tarbiyasiga xizmat qilishi mumkin.*

Kalit so'zlar: *oila, maktab, hamkorlik, ta'lim sifati, tarbiya, innovatsion yondashuv, ota-ona, o'qituvchi, ijtimoiylashuv, integratsiya.*

Abstract: *This article covers the current issues of family and school cooperation. In the educational process, the integral cooperation of family and school is considered an important factor in the personal development, learning and socialization of students. The article analyzes the integration of family upbringing and the educational process at school, their effective forms of cooperation, as well as existing problems and ways to solve them. In particular, scientifically based proposals and recommendations are given on establishing regular dialogue between parents and teachers, using innovative approaches to organizing cooperation, and strengthening family-school integration. The results of the study can serve to raise family and school cooperation to a new level, improve the quality of education, and educate a harmonious generation.*

Keywords: *family, school, cooperation, quality of education, upbringing, innovative approach, parents, teacher, socialization, integration.*

Аннотация: *В статье рассматриваются актуальные вопросы взаимодействия семьи и школы. В образовательном процессе комплексное взаимодействие семьи и школы рассматривается как важный фактор личностного развития, обучения и социализации учащихся. В статье анализируется интеграция семейного воспитания и образовательного процесса в школе, эффективные формы их взаимодействия, а также существующие*

проблемы и пути их решения. В частности, даются научно обоснованные предложения и рекомендации по налаживанию регулярного диалога родителей и педагогов, использованию инновационных подходов к организации взаимодействия, укреплению интеграции семьи и школы. Результаты исследования могут способствовать выведению взаимодействия семьи и школы на новый уровень, повышению качества образования и воспитанию гармоничного поколения.

Ключевые слова: семья, школа, сотрудничество, качество образования, воспитание, инновационный подход, родители, учитель, социализация, интеграция.

KIRISH

Mustaqillik yillarida O'zbekistonda ta'lim tizimini takomillashtirish va uni zamonaviy talablarga moslashtirish davlat siyosatining eng ustuvor yo'nalishlaridan biri sifatida e'tirof etildi. Xususan, "Ta'lim to'g'risida"gi Qonun va "Kadrlar tayyorlash milliy dasturi"da yosh avlodni barkamol inson qilib tarbiyalashda oila, maktab va jamoatchilik hamkorligining ahamiyati alohida ta'kidlangan. Bugungi globallashuv, axborot-kommunikatsiya texnologiyalarining jadal rivojlanishi sharoitida ta'lim jarayonida nafaqat o'qituvchi va o'quvchi, balki ota-onalarning ham faol ishtiroki zaruriyati ortib bormoqda. Oila bolaga dastlabki tarbiya, qadriyat va ijtimoiy ko'nikmalarni beruvchi muhit sifatida shakllansa, maktab esa uning intellektual salohiyati, bilim va kompetensiyalarini rivojlantiruvchi asosiy maskandir. Ushbu ikki muhitning uzviy integratsiyasi o'quvchining shaxs sifatida har tomonlama kamol topishi uchun zamin yaratadi. Shu bois pedagogika fanida oila va maktab hamkorligi masalasi doimo dolzarb bo'lib kelgan va turli davrlarda turlicha yondashuvlarda o'rganilgan.

Zamonaviy ta'lim amaliyotida oila va maktab o'rtasida hamkorlikni ta'minlashda qator muammolar kuzatiladi. Jumladan, ota-onalarning pedagogik madaniyati yetarli darajada bo'lmasligi, maktab va oila o'rtasidagi muloqotning muntazam emasligi, hamkorlikning faqat rasmiy tadbirlar bilan chegaralanib qolishi ta'lim-tarbiya samaradorligiga salbiy ta'sir ko'rsatmoqda. Shu sababli, mazkur masalaga yangicha yondashuv, innovatsion shakl va metodlardan foydalanish, ota-onalarni ta'lim jarayonining faol subyekti sifatida jalb etish muhim hisoblanadi. Mazkur maqolada oila va maktab hamkorligining pedagogik mohiyati, ularning tarixiy va nazariy asoslari, hamkorlikni amalga oshirish shakl va usullari hamda mavjud muammolar ko'rib chiqiladi. Shuningdek, ta'lim sifatini oshirish, yoshlarni har tomonlama rivojlantirish va barkamol avlodni tarbiyalashda samarali hamkorlikni yo'lga qo'yish bo'yicha ilmiy asoslangan taklif va tavsiyalar ilgari suriladi

Asosiy qism: Oila va maktab hamkorligining nazariy asoslari

Oila – jamiyatning eng muhim ijtimoiy instituti bo'lib, u farzandning dastlabki tarbiyachisi sifatida shakllanadi. Maktab esa ta'lim-tarbiya jarayonida bolaning

intellektual salohiyatini rivojlantirish, ijtimoiylashuvini ta'minlash va uni mustaqil hayotga tayyorlash vazifasini bajaradi. Shu bois pedagogika fanida oila va maktabning uzviy hamkorligi alohida ilmiy-nazariy masala sifatida o'rganiladi.

Psixologik-pedagogik tadqiqotlarda (V.A. Suxomlinskiy, L.S. Vygotskiy, A.S. Makarenko va boshqalar) bolaning shaxsiy rivojida oilaning tarbiyaviy ta'siri va maktabdagi ta'lim jarayonining uyg'unligi eng muhim omil sifatida ta'kidlangan. Bugungi kunda esa bu qarashlar zamonaviy yondashuvlar bilan boyitilib, oila-maktab hamkorligi integrativ pedagogik jarayon sifatida talqin qilinmoqda. Oila va maktab hamkorligi turli shakl va usullarda amalga oshiriladi: Oila va maktab hamkorligining shakl va usullari: Pedagogik muloqot – ota-onalar yig'ilishi, suhbatlar, individual maslahatlar. Ta'lim-tarbiya jarayonida ishtirok – ota-onalarning sinf va maktab tadbirlarida faol qatnashishi. Ma'naviy-ma'rifiy hamkorlik – milliy qadriyatlar, urf-odat va an'analar asosida tarbiyaviy tadbirlarni birgalikda tashkil etish. Innovatsion shakllar – onlayn platformalar orqali ota-onalar bilan muntazam aloqa, mobil ilovalar va ijtimoiy tarmoqlar orqali axborot almashish. Bu shakllarning barchasi o'quvchi shaxsini har tomonlama rivojlantirishga xizmat qiladi.

Amaliyotda uchraydigan muammolar

Bugungi kunda oila va maktab hamkorligida bir qator dolzarb muammolar mavjud: Ota-onalarning pedagogik madaniyati yetarli darajada emasligi. Maktab va ota-ona o'rtasidagi muloqotning muntazam emasligi. Hamkorlik ko'pincha rasmiy yig'ilish va tadbirlar bilan cheklanib qolishi. Ota-onalarning bandligi yoki e'tiborsizligi sababli ta'lim jarayonida passiv bo'lishi. Axborot texnologiyalaridan samarali foydalanishning sustligi. Ushbu muammolar nafaqat ta'lim sifati, balki o'quvchilarning tarbiyaviy rivojlanishiga ham salbiy ta'sir ko'rsatadi.

Oila va maktab hamkorligini rivojlantirish yo'llari

Oila va maktab hamkorligini yangi bosqichga ko'tarish uchun quyidagi yo'nalishlar muhim hisoblanadi: Ota-onalarning pedagogik savodxonligini oshirish: seminar, trening va mahorat darslari orqali. Innovatsion hamkorlik shakllarini qo'llash: onlayn uchrashuvlar, elektron kundalik va mobil ilovalar. Hamkorlikda loyihaviy faoliyatni yo'lga qo'yish: ota-onalar, o'quvchilar va o'qituvchilar ishtirokida ijtimoiy-ma'naviy loyihalar amalga oshirish. Milliy va umuminsoniy qadriyatlarni uyg'unlashtirish: oilaviy tarbiya va maktab tarbiyasi bir-birini to'ldirishi zarur. Jamoatchilik va davlat tashkilotlari bilan hamkorlik: maktab kengashlari, mahalla va nodavlat tashkilotlar bilan integratsiya. Xalqaro tajriba va milliy ta'lim islohotlari: xalqaro tajriba shuni ko'rsatadiki, rivojlangan mamlakatlarda oila va maktab hamkorligi ta'lim jarayonining ajralmas qismi hisoblanadi. Masalan, Finlandiya, Janubiy Koreya va Yaponiya maktablarida ota-onalar nafaqat farzandining ta'lim jarayonini kuzatadi, balki uning rivojlanishi bo'yicha pedagoglar bilan birgalikda qaror qabul qiladi. O'zbekistonda ham so'nggi yillarda "Ota-onalar universiteti" loyihasi, "Maktab-mahalla-oila" hamkorlik modeli kabi tashabbuslar joriy etilib, oila va maktabning uzviy integratsiyasiga e'tibor qaratilmoqda.

Muhokama

Oila va maktab hamkorligining samaradorligi ta'lim-tarbiya jarayonida markaziy o'rin tutadi. Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatadiki, ota-onalarning ta'lim jarayonidagi faol ishtiroki o'quvchilarning bilim darajasi, darsga bo'lgan qiziqishi va intizomini sezilarli darajada oshiradi. Aksincha, ota-onalarning e'tiborsizligi yoki maktab bilan yetarli hamkorlik qilmasligi bolalarning o'qish motivatsiyasi, ijtimoiylashuvi va shaxsiy rivojida salbiy oqibatlarga olib kelishi mumkin. Muhokama jarayonida aniqlanishicha, oila va maktab o'rtasidagi hamkorlik ko'pincha rasmiy tadbirlar bilan chegaralanib qolmoqda. Bu esa mazkur jarayonning faqat tashkiliy shaklga ega bo'lib, mazmun jihatdan chuqur ishlanmasligini anglatadi. Shuningdek, ota-onalarning pedagogik madaniyati yetarli emasligi ham hamkorlikni to'liq yo'lga qo'yishga to'sqinlik qilmoqda. Shu nuqtai nazardan, ota-onalarning pedagogik savodxonligini oshirish bo'yicha maxsus dasturlarni ishlab chiqish va amaliyotga joriy etish dolzarb ahamiyatga ega. Bundan tashqari, xalqaro tajribaga murojaat qilinganida ko'rinadiki, rivojlangan mamlakatlarda ota-onalar farzandining ta'lim jarayonida nafaqat nazoratchi, balki hamkor va hammaslak sifatida ishtirok etadi. Bu esa ta'lim sifati va tarbiya samaradorligini oshiradi. O'zbekiston sharoitida ham "Maktab-oila-mahalla" hamkorlik modeli, ota-onalar universitetlari va onlayn platformalarning joriy qilinishi ijobiy natija berishi mumkinligi muhokama qilindi. Muhokama shuni ko'rsatadiki, oila va maktab hamkorligini rivojlantirish faqat ma'lum bir muassasa doirasida emas, balki davlat, jamoatchilik va nodavlat tashkilotlar hamkorligida amalga oshirilishi zarur. Bu jarayon nafaqat ta'lim sifati oshirishga, balki yosh avlodni barkamol inson sifatida tarbiyalashga xizmat qiladi.

Xulosa va yechim

Yuqoridagi tahlillar shuni ko'rsatadiki, oila va maktab hamkorligi ta'lim-tarbiya jarayonining samaradorligini belgilovchi muhim omildir. O'quvchilarning bilim olishi, shaxs sifatida shakllanishi va ijtimoiylashuvi nafaqat maktabdagi ta'limga, balki oiladagi tarbiyaviy muhitga ham bevosita bog'liqdir. Shu bois, oila va maktabning uzviy hamkorligi pedagogik jarayonning ajralmas qismi sifatida qaralishi lozim. Amaliyotda uchrayotgan muammolar – ota-onalarning pedagogik savodxonligi yetarli emasligi, maktab va oila o'rtasidagi muloqotning muntazam emasligi, hamkorlik shakllarining eskirib qolganligi – yechimini kutayotgan dolzarb masalalardandir. Ushbu muammolarni bartaraf etish orqali ta'lim sifati va tarbiya samaradorligini yanada oshirish mumkin.

Yechim sifatida quyidagi takliflar ilgari suriladi:

1. Ota-onalarning pedagogik bilim va ko'nikmalarini oshirish uchun seminar, trening va ota-onalar universitetlari faoliyatini kengaytirish.
2. Maktab va oila o'rtasidagi muloqotni kuchaytirish maqsadida elektron kundaliklar, mobil ilovalar va onlayn platformalardan samarali foydalanish.
3. Ota-onalarni faqat nazoratchi emas, balki ta'lim jarayonining faol ishtirokchisi sifatida jalb etish.

4. Mahalla, jamoatchilik va nodavlat tashkilotlar bilan hamkorlikni kuchaytirib, oila-maktab integratsiyasini kompleks tizim sifatida rivojlantirish.

5. Milliy va umuminsoniy qadriyatlarga asoslangan tarbiyaviy dasturlarni ishlab chiqish va ularni maktab-oila hamkorligida amalga oshirish.

Umuman olganda, oila va maktab hamkorligini mustahkamlash ta'lim sifatini oshirish, yoshlarni barkamol inson qilib tarbiyalash hamda jamiyat taraqqiyotini jadallashtirishga xizmat qiladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining "Ta'lim to'g'risida"gi Qonuni. – Toshkent, 2020.

2. O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasi. "Kadrlar tayyorlash milliy dasturi". – Toshkent, 1997.

3. Vygotskiy, L.S. Pedagogik psixologiya. – Moskva: Pedagogika, 1991.

4. Makarenko, A.S. Pedagogik poema. – Moskva: Prosveshcheniye, 1988.

5. Suxomlinskiy, V.A. Yurakni bolalarga beraman. – Toshkent: O'qituvchi, 1982.

6. Zunnunov, A. Pedagogika asoslari. – Toshkent: Fan, 2015.

7. Nishonova, Z.T., Yo'ldosheva, Sh.A. Oila pedagogikasi. – Toshkent: O'qituvchi, 2019.

8. Hasanboyeva, O., Raxmonqulova, N. Pedagogik mahorat va pedagogik texnologiya. – Toshkent: Innovatsiya-Ziyo, 2021.

9. Epstein, J. L. School, Family, and Community Partnerships: Preparing Educators and Improving Schools. – Boulder: Westview Press, 2018.

10. Hoover-Dempsey, K.V., Sandler, H.M. Parental Involvement in Children's Education: Why Does It Make a Difference? – Teachers College Record, 1997.

11. OECD. Education at a Glance 2022: OECD Indicators. – Paris: OECD Publishing, 2022.

12. Xodjayeva, M. Oila va maktab hamkorligini tashkil etishning samarali yo'llari. – Toshkent: TDPU nashriyoti, 2020.